

Gelezen: 'Positie en strategie van de vakbeweging'

De publicatie '[Positie en strategie van de vakbeweging](#)'¹, een uitgave van *De Burcht, Wetenschappelijk Bureau voor de Vakbeweging*, is - eind oktober 2018 - alweer bijna vijf maanden oud. Dus geloof me maar, als ik zeg dat ik een poos heb zitten broeden op deze reactie.

'Publicatie', dus een boek? Nee: dertien artikelen, inleidingen en discussiebijdragen. Allemaal het product van een conferentie '[Wetenschap en vakbeweging](#)'² in november 2016, en van enkele vervolgbijeenkomsten. Samen ruim 100 bladzijden.

Hoe relevant is zo'n publicatie? Zeer! Heel eenvoudig omdat een vakbeweging zonder breed gedragen strategische uitgangspunten *stuurloos-los-zand* is. En de grootste vakbond, de FNV heeft zich nog allesbehalve hersteld van de bijna-implosie in 2012.

Waar merk je dat aan? Aan, jawel, het ontbreken van breed gedragen strategische uitgangspunten. Goed idee dus, die publicatie!

En dan resteren, na lezing, gemengde gevoelens.

Dat maakt een *korte-en-in-grote-lijnen-reactie* geen appeltje-eitje. Kritiek formuleren, onderbouwen en ook nog eens wat ideeën aandragen...dat kan helemaal niet in een blog van maximaal 1000 woorden (ik tel er nu 1056, dus dat wordt nog een klus, maar dat terzijde).

Toch een blog geprobeerd...de (te) lange tekst krijgt wat kritische opmerkingen en vragen. Dus gaat de aanpak 180 graden om. Resultaat: een 'boekwerkje' met, niet toevallig, als titel: '[De vakbeweging: Strategienotities](#)'³.

Daarin probeer ik dus wat ingrediënten aan te dragen voor nadere analyse van de 'strategische vakbondsproblemen'. Dat is nogal een ambitie, maar wie niet waagt...

Wat valt er te lezen? Over het 'Akkoord van Wassenaar' uit 1982. Voor heel wat mensen is dat het voornaamste succes van de vakbeweging in de afgelopen zesendertig jaar. En ook nog eens de lanceerbasis van het poldermodel, het kan niet op! Vaak geanalyseerd, en toch nog steeds strijd: was het nou goed, of juist niet, dat akkoord?

Dan maar zelf op onderzoek uit. Kijken naar de resultaten, en dan niet alleen naar werkgelegenheid en loonmatiging. En vanuit een wat minder gebruikelijk gezichtspunt een blik werpen op de voorgeschiedenis.

Met dank aan een paar gezichtsbepalende artikelen in 'Positie en strategie van de vakbeweging', ontkom je niet aan het 'hoe en waarom' van de *stille* neoliberale revolutie in Nederland. Plus een extra stukje duiding: hoe reageerde de FNV op wat de auteurs van de bundel treffend de 'neoliberale draai' noemen. En waarom deden ze dat?

Er zijn heel wat 'vakbonds dilemma's' in de bundel gestopt. Een paar daarvan, zoals 'Angelsaksisch of Rijnlants model' en 'brede of smalle vakbeweging' gaan onder het vergrootglas.

Ook de 'eternal triangle' krijgt te lijden onder eigen-wijs commentaar. Wat dat is? Een theoretisch model dat de vakbeweging plaatst binnen een 'eeuwig' spanningsveld tussen markt ('vakbond *alleen voor vakbondsleden*'), klasse ('vakbond *tegen het kapitaal*') en maatschappij ('vakbond *voor het algemeen belang*'). Zo, dan weet je dat ook weer. De bedenker van die driehoek heet Richard Hyman.

¹ <https://www.deburcht.nl/userfiles/file/Publicatie%20positie%20en%20strategie%20vakbeweging%20WB%20de%20Burcht%20%26%20FNV%281%29.PDF>

² <https://www.fnv.nl/site/over-de-fnv/ons-werk/1257831/Rondetafelconferentie-verslag.pdf>

³ <https://www.verhagen-bakker.nl/vakbond/strategie/Boekbesprekingv13b-extendedversion-oktober.pdf>

Een Engelse *Emeritus Professor of Industrial Relations*, die veel wijze dingen heeft gezegd en geschreven.

Deze Blog is vooral bedoeld als prikkel om '*De vakbeweging: Strategienotities*' eens te lezen. Dat wordt géén kwestie van *snel een A4tje diagonaal scannen*'. Je moet er even voor gaan zitten, maar dan heb je ook wat (...).

Wel heb ik geprobeerd hen die geen tijd en/of zin hebben te pleasen door de tekst in losse pdf-stukken te hakken. Kun je lekker shoppen...

O ja, bijna vergeten: de bundel '*Positie en strategie van de vakbeweging*'. Die gaat sterk van start. Merijn Oudenampsen ('*Een stille revolutie? Neoliberalisme in de polder*') en David Hollanders ('*Vakbond: slachtoffer én drager van financialisering pensioendomein*'), zijn degelijke, goed onderbouwde artikelen. In potentie een stevige basis voor verdere reflectie op en onderzoek naar de reactie van de vakbeweging op de 'neoliberale draai'.

Maar die reflectie komt, o droefenis, niet echt van de grond. Het is allemaal te gefragmenteerd, er zijn teveel 'snelle schetsen', teveel onafgemaakte *enerzijds-anderzijds* overwegingen, er is teveel gladgestreken 'geschiedschrijving' en de 'eternal triangle' lijkt meer corset dan verklarende model.

Dat zet een forse rem op het nut van de bundel. Ondanks artikelen waar ik een 'warm gevoel' bij krijg. Dat zijn niet alleen Oudenampsen en Hollanders, maar ook Mirjam de Rijk, '*Vijf suggesties voor een sterke vakbeweging*' en zeker ook het slotartikel van Paul de Beer, '*De noodzaak van wetenschappelijk onderzoek naar de vakbeweging*'. Dat laatste stuk had, met een andere titel, uitstekend als 'aftrap', helemaal voorin de bundel, kunnen dienen!

Opgeteld laat '*Positie en strategie van de vakbeweging*' vooral een onevenwichtige en 'onaffe' indruk achter. Titel en inhoud lijken niet echt met elkaar te 'matchen', ook door de breed uitwaaiende onderwerpen. Waarom juist die gekozen zijn blijft duister. Heeft Alexander Pechtold de schrijvers soms geadviseerd [om er maar een nietje doorheen te slaan?](#)

Het zou kunnen dat het beperkte 'voortraject', een conferentie en enkele 'werkgroepbijeenkomsten' medeschuldig zijn aan mijn teleurstelling. Saskia Boumans spreekt van een 'geanimeerde discussie de laatste jaren'. Toch lijkt die discussie, *voor zover* al gevoerd, tot weinig verdieping, laat staan tot een gedeelde analyse en visie te hebben geleid. Typerend is het ruim anderhalf jaar oude artikel van Roel Berghuis. Ongewijzigd geplaatst. Bij gebrek aan 'voortschrijdend inzicht'?

Ik vind de meerwaarde van de bundel '*Positie en strategie van de vakbeweging*' voor het denken over de strategie beperkt. De bundel had misschien als *voorzet* voor onderzoek kunnen dienen, maar niet als *oogst* na anderhalf jaar stilte.

(Te) hoog gespannen verwachtingen, eindelijk de vakbondsstrategie goed onderzocht vanuit sociaalwetenschappelijk en historisch oogpunt, zouden wel eens de verklaring kunnen zijn voor mijn teleurstelling.

Persoonlijke conclusie: deze bundel, niet in het minst door het wetenschappelijke 'etiket' op de omslag, krijgt - *for what it's worth* - van mij een dikke onvoldoende.

Conclusie: snel en grondig aan de slag met die eind 2016 geformuleerde 'onderzoeksagenda'! En je mag mijn 'boekwerkje' daarbij gratis gebruiken.

PS: Met deze laatste zinnen mee 969 woorden. Gelukt! Goed, nu mag je je tanden stukbijten op '[De vakbeweging: Strategienotities](#)'. Sterkte!

⁴ <https://www.verhagen-bakker.nl/vakbond/strategie/Boekbesprekingv13b-extendedversion-oktober.pdf>

